

ПАНФІЛОВА-ТУРЧІНА Алла

старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, суддя у відставці

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ПРОБЛЕМАТИКА СПАДКУВАННЯ В РЕАЛІЯХ ВОЄННОГО СТАНУ

Наука цивільного права досліджує практику застосування норм судами та іншими правозастосовними органами. Саме під час практичного використання законодавства виявляються його недоліки та прогалини. Крім того, нерідко під впливом різних чинників окремі норми застосовуються неправильно, у суперечності з їхнім дійсним змістом. Це зумовлює необхідність подальшого розвитку цивільного права як науки.

Судова практика є визначальним фактором стабільності законодавства і права. Важливим завданням науки цивільного права на сучасному етапі є дослідження теоретико-правових основ подальшого розвитку цивільного законодавства України з урахуванням європейських правових стандартів [1]. Водночас жодні європейські моделі не могли передбачити особливостей функціонування цивільного права в умовах війни.

Найгострішою проблемою сьогодні є спадкування майна, що залишилося на тимчасово окупованих територіях. Інститут спадкування тісно пов'язаний з інститутом права власності. Відповідно до законодавства, право власності на нерухоме та рухоме майно виникає лише після державної реєстрації [2]. Проте, через окупацію Криму, частини Донецької, Луганської областей та інших територій з моменту повномасштабного вторгнення, громадяни України часто позбавлені можливості користуватися і розпоряджатися власним майном, що залишилось на даних територіях.

Законодавець ухвалив низку нормативних актів, спрямованих на підтримку громадян, які втратили житло чи інше майно. Зокрема, передбачено компенсацію за знищене майно [3]. Проте постає питання: якщо особа отримала компенсацію і придбала нове майно, чи має автоматично припинитися її право власності на знищений об'єкт, а відповідний запис у Державному реєстрі прав підлягати анулюванню?

Інша проблема – чи зберігає особа статус потерпілої від збройної агресії РФ після такого анулювання, і чи може вона претендувати на додаткове відшкодування шкоди (матеріальної та моральної) у судовому порядку, зокрема за нормами міжнародного права.

Не менш складним є питання майна, що залишилося в окупації з 2014 року, але досі зареєстроване у державних реєстрах України та не внесене до реєстрів РФ. За відсутності доступу до такого майна власники і спадкоємці фактично позбавлені можливості реалізувати свої правомочності.

Конституція України проголошує, що право власності є непорушним [4]. Водночас відсутність чіткого законодавчого механізму щодо користування та розпорядження власністю, яка перебуває на окупованих територіях, породжено стан правової невизначеності. Це стосується як власників, так і їхніх спадкоємців, а також порядку і строків судового захисту їхніх прав у національних і міжнародних судах.

Таким чином, проблема спадкування майна в умовах воєнного стану залишається відкритою і потребує комплексного правового врегулювання.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40 – 44. Ст. 356.

2. Постанова Верховного Суду від 25 березня 2020 р. у справі № 607/1219/18–. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>. (дата звернення: 02.09.2025).

3. Про компенсацію за пошкоджене та знищене майно внаслідок збройної агресії Російської Федерації : Закон України від 23 березня 2023 р. № 2923-IX. Голос України. 2023. № 65.

4. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

ПИЛИПЕНКО Вікторія

доцент кафедри теорії, історії та філософії права навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат історичних наук., доцент

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ПРАЦЮ ВПО ТА ОСІБ З ПРИФРОНТОВИХ, ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ: ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ Й НОРМОТВОРЧІ ВИКЛИКИ

Право на працю, включаючи можливість заробляти собі на життя вільно обраним працевлаштуванням є одним з основоположних прав людини й громадянина, гарантоване ст. 43 Конституції України [1]. Держава, у свою чергу, зобов'язана створити умови для ефективної зайнятості, сприяти працевлаштуванню та перепідготовці людей, які вивільнюються з роботи [2]. Однак, реалізація права на працю, як і загальні повноваження та можливості держави в гарантуванні цього права своїм громадянам були суттєво обмежені у зв'язку зі збройною агресією Росії проти територіальної цілісності та суверенітету України. До повномасштабного вторгнення нормотворча практика була націлена на визначення правового статусу ВПО та моніторинг наявних проблем у реалізації їх трудових прав, зокрема розірвання трудових відносин з роботодавцями, що залишилися на окупованих територіях, подолання дискримінації за географічною ознакою під час пошуку роботи, розширення